

Obsah

Úvod	11
Huizinga a Erasmus.	15
P. S. a H. M. Allenovým	18
Předmluva k prvnímu vydání	19
Předmluva ke třetímu vydání	20
1 Nizozemí v patnáctém století. Burgundská vláda. Severní Nizozemí naprosto odlehlé území. Nová zbožnost: bratři společného života a Winderheimská kongregace. * Erasmovo narození. Jeho příbuzní. Jméno. Školní léta v Goudě, Deventeru a v 's-Hertogenboschu. Vstup do kláštera.	21
2 Erasmus jako augustiniánský kanovník v klášteře Stein u Goudy. Přátelé. Listy Servatiovi. Humanismus v klášterech. Latinská poezie. Odpor k životu v klášteře. Odchod ze Steinu a nástup do služby u biskupa z Cambrai, 1493. * Jacobus Battus. Antibarbari. Erasmus získává svolení ke studiu v Paříži, 1495.	29
3 Universita v Paříži. Filosofické a theologické školy a tradice. Kolej Montaigu. Erasmův odpor ke scholastice. Styky s humanisty: Robert Gaguin, 1495. Jak si vydělat na živobytí. První koncepty Erasmových vzdělávacích spisů. Cesty do Hollandu a zpět. Batt a paní van Veere. S lordem Mountjoyem do Anglie, 1499.	39
4 První pobyt v Anglii, 1499–1500. Oxford, John Colet. Erasmovy theologické aspirace. Doposud byl hlavně literátem. Fisher a More. Nehoda v Doveru při odjezdu z Anglie. Zpět ve Francii, Erasmus sestavuje Adagia. * Léta starosti a nedostatku.	48
5 Význam spisu Adagia a podobných děl z pozdějších let. Erasmus jako šířitel klasické vzdělanosti. Latina. Odcizení se Hollandu. Erasmus jako Nizozemec.	58

- 6 Erasmus na zámku Tournehem, 1501. Erasmovým životním cílem se nyní stává obnova theologie. Učí se řecky. Jean Vitrier. *Enchiridion militis christiani*. 66
- 7 Battova smrt, 1502. První pobyt v Lovani, 1502–1504. Překlady. Znovu v Paříži. Vallovy *Annotationes* k Novému zákonu. * Druhý pobyt v Anglii, 1505–1506. Noví přátelé a ochránci. * Odjezd do Itálie, 1506. *Carmen alpestre*. 74
- 8 Erasmus v Itálii, 1506–1509. V Turině získává doktorský titul. * Boloňa a papež Julius II. * Erasmus u Alda v Benátkách, 1507–1508. Umění knih-tisku. Alexander Stewart. Cesta do Říma, 1509. * Zpráva o nástupu Jindřicha VIII. na trůn. Erasmus opouští Itálii. 81
- 9 *Moriae encomium*, Chvála bláznivosti, 1505. Jako umělecké dílo. Bláznivost jako hybná síla všeho žití, nepostradatelná, blahodárná, příčina států a hrdinství. Bláznivost udržuje svět v chodu. Do Bláznivosti je vtělena všechna životní energie. Nedostatek Bláznivosti způsobuje neschopnost žít. Samolibost je nutná. Humbuk je důležitější než pravda. Vzdělanost je pohroma. Satira na všechna intelektuální povolání. * V díle se prolínají dvě témata. * Nejvyšší bláznivost: extáze. * Moria má být pokládána za veselý žert. * Pošetilci a blázni. * Erasmus mluví o díle pohrdavě. Hodnota díla. . . . 88
- 10 Třetí pobyt v Anglii, 1509–1514. O dvou letech Erasmova života nemáme jedinou zprávu: od léta 1509 do jara 1511. * Erasmus v Cambridgi. Styky s pařížským nakladatelem Badiem. Omyl ve prospěch Johanna Frobenia v Basileji. Erasmus opouští Anglii, 1514. *Julius exclusus*. Dopis proti válce. . 99
- 11 Na cestě za úspěchem a uspokojením. Převor volá Erasma zpět do Steinu. Erasmus odmítá. * První pobyt v Basileji, 1514–1516. Srdečné přivítání v Německu. Johannes Froben. Vydání Jeronýma a Nového zákona. * Erasmus se stává dvorním radou mladého Karla. *Institutio principis Christiani*, 1515. * Erasmus zproštěn klášterního života, 1517. * Proslulost. Erasmus jako duchovní centrum. Jeho korespondence. Literární dopis. * Euforická očekávání. 108
- 12 Erasmův duch. I. Etické a estetické tendence. Odpor k nerozumnosti, nesmyslnosti a rozvleklosti. Idea antiky prosvětlená křesťanskou vírou. Znovuzrození *bonae literae*. Ideál života v ušlechtilé harmonii a šťastné moudrosti. Smysl pro dekorum a uhlazenost. * Erasmův duch není ani filosofický, ani historický, ale filologický a moralistní. Svoboda, jasnost, čistota, prostota. Důvěra v přirozené. Vzdělávací a společenské ideje. 122
- 13 Erasmův duch. II. Intelektuální názory. Svět přeplněný pojmy a formami. Pravda má být jednoduchá. Zpět k čistým pramenům. Písmo svaté v původ-

- ních jazycích. Biblický humanismus. Textová kritika Písma svatého. Praxe je důležitější než dogma. * Erasmův talent. Erasmusova záliba ve slovech a věcech. Rozvláčnost. Vnímání zvláštností. Zahalený realismus. Dvojznačnost. Nuance. Nepostižitelnost nejhlubšího smyslu všech věcí. 132
- 14 Erasmův charakter. Potřeba ryzosti a čistoty. Citlivost. Odpor k boji, potřeba svornosti a přátelství. Odmitání všech nepříjemností. Erasmusy příliš velké ohledy na mínění druhých. Potřeba sebeospravedlňování. Erasmus sám nikdy nechybuje. Vztah mezi sklony a přesvědčením. Ideální obraz o sobě samém. Nespokojenost se sebou. Egocentrické myšlení. V hloubi duše sám. Obranný postoj. Chorobná podezíravost. Pocit smůly. Neklid. Nevyřešené protiklady jeho povahy. Odpor ke lži. Rezervovanost a insinuace. . . . 141
- 15 Erasmus v Lovani, 1517. Erasmus chápe obnovu církve jako plod klasické vzdělanosti. Kontroverze s Lefèvrem d'Étaples. Druhá cesta do Basileje, 1518. Revize vydání Nového zákona. Kontroverze s Latomem, Briardem a Leeem. Erasmus vidí v odporu konzervativní theologie pouze konspiraci proti bonae literae.. . . . 157
- 16 Začátek styků s Lutherem. Arcibiskup Albrecht z Mohuče, 1517. Pokračování reformace. Luther se pokouší přimět Erasma k sblížení, březen 1519. Erasmus si udržuje odstup, ještě si myslí, že může být smířovatelem. Jeho chování se stává dvojznačným. Stále více popírá veškeré styky s Lutherem a rozhodne se zůstat divákem. Obě strany Erasma nutí zaujmout stanovisko. Alexander v Nizozemí. Říšský sněm ve Wormsu, 1521. Erasmus opouští Lovaň, aby si uchoval nezávislost, říjen 1521. 166
- 17 Basilej zůstane Erasmovým domovem bezmála osm let, 1521–1529. Erasmus jako politický myslitel. Muž jednoty a míru. Spisy proti válce. Úsudky o panovnících a správě. * Nová vydání církevních otců. * Colloquia, 1522, 1524. * Spory se Stunicou, Bedou atd. * Spor s Huttenem, Eppendorffem. . 178
- 18 Erasmus přinucen psát proti Lutherovi. De libero arbitrio, 1524. * Luther odpovídá spisem De servo arbitrio. * Erasmusova vágnost, Lutherova maximální strohost. Erasmus je nyní definitivně na straně konzervativců. Basilejský biskup a Oecolampadius. Erasmovo polovičaté dogmatické stanovisko. O zpovědi, obřadnictví, uctívání svatých, mešní oběti. * Institutio christiani matrimonii, 1526. Erasmus se cítí být obklopen nepřáteli. 188
- 19 Erasmus se staví proti paganismu a přehnanému klasicismu. Ciceronianus, 1528. Přináší mu to nové nepřátele. * Vítězství reformace v Basileji. Erasmus se uchyluje do Freiburgu, 1529. Erasmovo posouzení výsledků reformace. 198

20 Celkové vyostření protikladů. V Německu se boj přesto dlouho odkládá. * Dokončení Ecclesiasta. Fisherova a Morova smrt. Erasmův návrat do Basi- leje, 1535. Plány na přestěhování do Burgundska nebo Brabantu. Papež Pavel II. žádá Erasma o spolupráci na budoucím koncilu. Erasmus nabíd- nutou přízeň odmítá. De puritate ecclesiae. Konec, 12. července 1536. 208	
21 Erasmus a duch šestnáctého století. Naprostý idealista, ale současně umír- něný duch. Osvícenecká osobnost století. Hlasatel ideí, které se prosadily až teprve v 18. století. * Erasmův vliv se rozprostírá přes protireformaci i protestantismus. * Erasmiánský duch v Nizozemí. 217	
Konkordance	224
Bibliografie	228
Rejstřík	238
Ediční poznámka	250